

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาการใช้สารสนเทศเพื่อการทำสารนิพนธ์ เพื่อให้มีความเข้าใจตรงกันในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาค้นคว้าและนำเสนอ โดยจำแนกตามลำดับหัวข้อต่อไปนี้

1. ความรู้เกี่ยวกับการใช้สารสนเทศ
 - 1.1 ความหมายของสารสนเทศ
 - 1.2 ความสำคัญของสารสนเทศ
 - 1.3 การใช้สารสนเทศ
 - 1.4 แนวความคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมแสวงหาและการใช้สารสนเทศ
2. การทำสารนิพนธ์
 - 2.1 ความหมายของการทำสารนิพนธ์
 - 2.2 ขั้นตอนการทำสารนิพนธ์
 - 2.3 โครงสร้างของสารนิพนธ์
3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้สารสนเทศ
 - 3.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 3.2 งานวิจัยในต่างประเทศ

1. ความรู้เกี่ยวกับการใช้สารสนเทศ

จากการศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้สรุปแนวความคิดเกี่ยวกับการใช้สารสนเทศในประเด็นความหมายของสารสนเทศ ความสำคัญของสารสนเทศและการใช้สารสนเทศ ดังนี้

สารสนเทศเป็นคำที่มาจากภาษาอังกฤษว่า Information ซึ่งในภาษาไทยนอกจากจะใช้คำว่าสารสนเทศแล้วยังมีคำอื่นๆ ที่ใช้เรียกกันในความหมายเดียวกันนี้ ได้แก่ ข้อมูล สารสนเทศ สารนิเทศ ข้อมูลข่าวสาร ความรู้ ข้อเท็จจริง (ประภาวดี สืบสนธิ์, 2543 : 3 ; ชุติมา สัจจามนต์, 2537 : 37) สำหรับความหมายของสารสนเทศ คือ ข้อมูล ข่าวสาร ข้อเท็จจริง ข้อสนเทศ ทั้งในรูปแบบของสิ่งตีพิมพ์ และสิ่งไม่ตีพิมพ์ ตลอดจนสารสนเทศที่เก็บไว้ในรูปของสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (ประภาวดี สืบสนธิ์, 2543 : 3 ; ชุติมา สัจจามนต์, 2537 : 37 ; สุขุม เฉลยทรัพย์, 2533 : 41 ; แม้นมาศ ชวลิต, 2539 : 5) นอกจากนี้บริบทของสารสนเทศยังรวมไปถึงการนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ตามความต้องการของตนเองและสังคม

(สุเวช ฌ หนองคาย, 2541 : 4) ตลอดจนสารสนเทศยังเป็นส่วนที่ช่วยให้มีการตัดสินใจก่อให้เกิดการเพิ่มพูนความรู้ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมหรือการกระทำ (King and Palmour, 1981 : 68-79)

1.1 ความหมายของสารสนเทศ

ความหมายของสารสนเทศโดยสรุป หมายถึง ข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ ความคิด ตลอดจนความเชื่อที่มีการบันทึกรวบรวมไว้ในรูปแบบต่างๆ กัน ทั้งในรูปแบบของสิ่งตีพิมพ์ สิ่งไม่ตีพิมพ์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เพื่อช่วยในการตัดสินใจและก่อให้เกิดการเพิ่มพูนความรู้ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมหรือการกระทำและสามารถนำสารสนเทศไปใช้ให้เกิดประโยชน์ตามความต้องการในด้านต่างๆ ทั้งในส่วนบุคคลและสังคมได้

1.2 ความสำคัญของสารสนเทศ

สารสนเทศกล่าวได้ว่าเป็นทรัพยากรของชาติมีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนกว่าทรัพยากรประเภทอื่น สารสนเทศมีประโยชน์นานัปการนับแต่ช่วยลดความอยากรู้ คลายความสงสัย จนถึงช่วยแก้ปัญหา ช่วยวางแผนและการตัดสินใจได้อย่างถูกต้อง สารสนเทศจึงช่วยพัฒนาบุคคล ช่วยการปฏิบัติงาน ช่วยในการดำเนินชีวิตซึ่งจะมีผลต่อการพัฒนาสังคมและประเทศ (ประภาวดี สืบสนธิ์, 2543 : 8) นอกจากนี้สารสนเทศยังเป็นเครื่องมือทางปัญญาที่ทำให้มนุษย์ดำรงชีวิตอยู่ได้ การที่มนุษย์จะดำรงชีวิตที่ดีได้ในสังคมโลกที่สภาวะการณ์ต่างๆ ปรับเปลี่ยนอย่างรวดเร็ว แตกต่างไปจากในอดีตมนุษย์ต้องรู้จักปรับเปลี่ยนตนเองให้ทันและเหมาะสมกับสภาพ โดยรู้จักแสวงหาและเลือกสรรสารสนเทศที่เหมาะสมต่อการเรียนรู้ ต่อการสร้างความคิดอย่างชาญฉลาดเพื่อใช้ในการกิจในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการกิจส่วนบุคคล ต่อองค์กรหรือภารกิจด้านต่างๆ ของสังคม อาจกล่าวได้ว่าสารสนเทศให้อำนาจแก่ผู้ใช้ในการสร้างงานให้บรรลุผล จึงมีคำกล่าวที่ว่าสารสนเทศเปรียบได้กับทรัพย์สินที่มีค่า สารสนเทศมีความสำคัญทั้งต่อบุคคล องค์กร เศรษฐกิจ การศึกษา การเมืองและการปกครอง และสังคม (มาลี ลำสกุล, 2546 : 13-14) ดังนี้

1) ความสำคัญต่อบุคคล มนุษย์จำเป็นต้องใช้สารสนเทศเพื่อการดำรงชีวิตในแต่ละวันในการประกอบภารกิจการงาน บุคคลที่ศึกษาหาความรู้ประสบการณ์อยู่เสมอในอาชีพเพื่อใช้ในการตัดสินใจในงานหรือวางแผนงานย่อมเป็นผู้ได้เปรียบคนที่ไม่แสวงหาความรู้เพราะมีข้อมูลประกอบความคิดที่ตรง คัดการณ์ล่วงหน้าเมื่อเผชิญอุปสรรคปัญหาทำให้แก้ปัญหาต่างๆ ได้ทันและไม่เสียโอกาสในการทำกิจกรรมต่างๆบุคคลที่มีทักษะทางสารสนเทศหรือเป็นผู้ที่มีความสามารถในการเข้าถึงและค้นหาสารสนเทศย่อมเป็นผู้ที่สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองได้ตลอดชีวิตทำให้เป็นผู้รู้เท่าทัน

2) ความสำคัญต่อองค์กร สารสนเทศมีความสำคัญต่อองค์กรในด้านการบริหารงานผู้บริหารทุกระดับกลางและระดับสูงจำเป็นต้องใช้สารสนเทศในการวางแผนงาน กำหนดจุดมุ่งหมาย วัตถุประสงค์ของการดำเนินงาน สารสนเทศที่ผู้บริหารใช้เป็นทั้งสารสนเทศภายในองค์กร เช่น สารสนเทศที่แสดงผลการดำเนินงานขององค์กร สารสนเทศที่เกี่ยวกับสภาพการเงิน การตลาดและ

สารสนเทศภายนอกองค์กร เช่น สารสนเทศเกี่ยวกับองค์กรที่เป็นคู่แข่ง สารสนเทศแนวโน้มการดำเนินธุรกิจขององค์กร กฎหมายที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น ผู้บริหารขององค์กรใดที่มีสารสนเทศที่ถูกต้องสมบูรณ์หามาใช้ได้ทันการณ์ย่อมสามารถบริหารองค์กรให้ก้าวหน้าได้

3) ความสำคัญต่อเศรษฐกิจ เศรษฐกิจในยุคสังคมข่าวสารต้องพึ่งสารสนเทศเรียกว่าระบบเศรษฐกิจเปลี่ยนรากฐานระบบอุตสาหกรรมเป็นยุคเศรษฐกิจสารสนเทศ หมายถึง การทำธุรกิจลงทุนประกอบการใดๆผู้ลงทุนจำเป็นต้องแสวงหาสารสนเทศทั้งเกี่ยวกับวัตถุดิบ แรงงาน เงินทุน วิธีการผลิต วิธีจัดเก็บสินค้า จัดส่ง และส่งออก ตลอดจนกระบวนการลงทุน ผู้ลงทุนจำเป็นต้องหาสารสนเทศประกอบการวางแผนดำเนินการซึ่งไม่ใช่สิ่งที่ได้เปล่า สารสนเทศเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ ต้องเสียค่าใช้จ่ายเท่ากับการลงทุนทางธุรกิจ มีค่าใช้จ่ายในส่วนสารสนเทศด้วยซึ่งเป็นส่วนของการลงทุนที่ได้ผลคุ้มค่า

4) ความสำคัญต่อการศึกษา สารสนเทศเป็นเครื่องมือสำคัญของการจัดระบบการเรียนการสอนในระดับต่างๆตั้งแต่ระดับต้นจนถึงระดับอุดมศึกษา รวมทั้งการศึกษาค้นคว้าวิชาต่างๆ กล่าวกันว่า การทำให้เยาวชนสามารถเข้าสู่ตลาดงานได้ดีและได้มากเท่าใดขึ้นอยู่กับแหล่งทรัพยากรสารสนเทศและการสนับสนุนในการศึกษาค้นคว้าและวิจัย การจัดหาและบริการทรัพยากรสารสนเทศรองรับการเรียนการสอนในลักษณะที่เหมาะสมสอดคล้องกับหลักสูตรการเรียนการสอนจึงส่งเสริมให้เกิดการนำไปใช้ได้ อย่างมีประสิทธิภาพ

5) ความสำคัญต่อการเมืองและการปกครอง การให้ประชาชนได้รับสารสนเทศช่วยพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าโดยเฉพาะสารสนเทศเกี่ยวกับการเมืองและการปกครอง ประชาชนในประเทศที่มีเสรีภาพในการได้รับรู้สารสนเทศ ข่าวสารข้อมูล จะมีบทบาทสำคัญในการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการใช้สิทธิหรือกระบวนการทางการเมือง โดยเฉพาะในประเทศที่มีการปกครองระบอบประชาธิปไตยซึ่งมีการเลือกตั้งผู้นำเป็นกระบวนการสำคัญ การรับรู้ข่าวสารช่วยให้ประชาชนเข้าใจในระบบการปกครอง การใช้สิทธิและการมีส่วนร่วมทางการเมืองได้

6) ความสำคัญต่อสังคม สารสนเทศเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นในกระบวนการหล่อหลอมสังคม สารสนเทศที่ถูกถ่ายทอดผ่านสื่อบันทึกต่างๆ ทั้งในรูปแบบสิ่งพิมพ์ สื่อทางวิทยุโทรทัศน์ คอมพิวเตอร์มีผลต่อเยาวชนที่ได้รับสารสนเทศ หากเยาวชนไม่สามารถถ่วงถ่วงหรือได้รับการชี้แนะที่ถูกที่ควร โดยทางอ้อมเยาวชนได้รับถ่ายทอดสารสนเทศสืบทอดจากพ่อแม่ในครอบครัวหรือผ่านระบบโรงเรียนซึ่งมีการสั่งสอนถ่ายทอดสารสนเทศ ทั้งวิชาการ ความรู้และวิชาชีพซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการดำรงชีวิต และการสร้างสรรค์แต่ละสังคมให้พัฒนาก้าวหน้า

สุเวช ฌ หนองคาย (2541 : 3) ได้กล่าวไว้ว่าสารสนเทศที่เข้ามามีบทบาทสำคัญในชีวิตประจำวันของมนุษย์ทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคมไว้ มีดังนี้

1) ด้านการเรียนการสอน หากผู้เรียนได้รับสารสนเทศที่มีคุณค่า การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพสูง

2) ด้านการศึกษาค้นคว้าวิจัย ถ้าได้รับสารสนเทศที่มีคุณค่าผลการศึกษาค้นคว้าวิจัยย่อมถูกต้อง สมบูรณ์และมีความน่าเชื่อถือ

3) ด้านการตัดสินใจ ถ้าได้รับสารสนเทศที่มีคุณค่า ย่อมทำให้การตัดสินใจนั้นเกิดประโยชน์ สูงสุด

4) ด้านความเข้าใจอันดีระหว่างมนุษยชาติ แม้ว่าจะต่างเชื้อชาติ ศาสนา ภาษา วัฒนธรรมและ ถิ่นที่อยู่ ถ้าบุคคลหรือกลุ่มบุคคลเหล่านั้นได้รับสารสนเทศที่มีคุณค่าที่ช่วยให้โลกทัศน์กว้างขวางมี ความเข้าใจซึ่งกันและกันย่อมลดปัญหาของสังคมที่แตกแยกเพราะความแตกต่างดังกล่าวลงได้

5) ด้านวิทยาการและเทคโนโลยีต่างๆ ผู้สนใจพัฒนาทางด้านนี้ย่อมแสวงหาสารสนเทศที่มี คุณค่า พัฒนาวิทยาการและเทคโนโลยีต่างๆ ซึ่งจะเป็นผลดีต่อมนุษยชาติให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

6) ด้านเอกลักษณ์และวิวัฒนาการของชาติ สารสนเทศที่มีคุณค่าจะก่อให้เกิดความภาคภูมิใจ ความรัก ความสามัคคีและความมั่นคงในชาติ

7) ด้านสร้างค่านิยมและทัศนคติที่ดี ถ้าประชาชนได้พัฒนาปัญญาด้วยการรับสารสนเทศย่อม สามารถสร้างค่านิยมและทัศนคติที่ดีให้เกิดในสังคมได้

8) ด้านประหยัดเวลาในการดำเนินการและเสริมสร้างคุณค่าของผลงาน สารสนเทศที่มีคุณค่า ย่อมช่วยลดปัญหาการเสียเวลาลองผิดลองถูก

9) ด้านประหยัดค่าใช้จ่าย ช่างงานสารสนเทศของสถาบันบริการสารสนเทศช่วยให้ผู้ใช้ สามารถเข้าถึงและสืบค้นสารสนเทศได้กว้างขวางและลึก ทั้งยังประหยัดค่าใช้จ่ายอีกด้วย

นอกจากนี้ ชูติมา สัจจานนท์ (2537 : 38) ได้กล่าวถึงความสำคัญของสารสนเทศไว้ว่า สารสนเทศเป็นรากฐานอันจำเป็นสำหรับความก้าวหน้าของอารยธรรมและสังคม เป็นส่วนหนึ่งของ กระบวนการสร้างสรรค์หรือการใช้ทรัพยากร เป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้ในการตัดสินใจ มีความสำคัญต่อ รัฐบาล วงการธุรกิจ การศึกษาวิจัย นักวิชาการสาขาต่างๆ และบุคคลทั่วไป ดังนี้

1) รัฐบาลต้องการสารสนเทศที่ทันสมัยมาใช้ประกอบการวินิจฉัย สั่งการ และวางแผนงานเพื่อ พัฒนาประเทศ

2) วงการธุรกิจ สารสนเทศเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จในการดำเนินงานประจำวันของโลก ธุรกิจและวงการอาชีพ ช่วยในการตัดสินใจ การปฏิบัติงานประจำวัน การวางแผน และการคาดการณ์ สำหรับอนาคต

3) วงการศึกษาและงานวิจัย สารสนเทศเป็นปัจจัยพื้นฐานช่วยพัฒนาความรู้ ความเชี่ยวชาญ ทางวิชาการ และเป็นปัจจัยพื้นฐานของการเรียนการสอน การค้นคว้าวิจัยของนักเรียน นักศึกษา ครู อาจารย์ นักวิชาการ และนักวิจัย

4) บุคคลทั่วไป ต้องการสารสนเทศเพื่อใช้ในการพัฒนาอาชีพ การศึกษาในเรื่องต่างๆ ที่สนใจ และเพื่อความบันเทิง

ในส่วนของ เอ็มพร ทศนประสิทธิผล (2542 : 11-12) ได้กล่าวถึงความสำคัญของสารสนเทศไว้ ดังนี้

- 1) ทำให้ดำรงชีพในสิ่งแวดล้อมได้อย่างปลอดภัย รู้จักนำทรัพยากรธรรมชาติมาใช้ เช่น ใช้สมุนไพรรักษาโรค
- 2) ทำให้มีความรู้ มีเหตุผล เข้าใจในปรากฏการณ์ธรรมชาติ ไม่เชื่อถือนงาย เช่น การเกิดพายุฝนดาวตก เมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน 2541 สามารถอธิบายมูลเหตุที่ทำให้เกิดปรากฏการณ์ดังกล่าวได้
- 3) ทำให้สามารถเผชิญปัญหาและหาวิธีการแก้ไขได้อย่างดีที่สุด เพราะเป็นผู้รู้ข้อมูล ข่าวสาร เช่น มีความรู้เรื่องตลาดหลักทรัพย์ ก็จะทราบได้ว่าควรเล่นหุ้นหรือไม่ เมื่อไรควรซื้อ เมื่อไรควรขาย
- 4) ทำให้เป็นผู้ฉลาดรอบรู้ สามารถใช้สารสนเทศช่วยตนเอง ช่วยสังคมอันส่งผลต่อการพัฒนาประเทศโดยรวม
- 5) เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้วิทยาการเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว เกิดความรู้ใหม่ๆ ตลอดเวลา
- 6) เป็นปัจจัยสำคัญในการดำรงรักษาและเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรม

ดังนั้น สารสนเทศจึงเป็นปัจจัยที่สำคัญในการกำหนดแนวทางในการพัฒนา

ทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรมนุษย์ อันเป็นการนำไปสู่ความเจริญก้าวหน้าในการพัฒนาประเทศ ทางด้านการเมือง สังคม การศึกษา ตลอดจนศิลปวัฒนธรรมและทั้งยังเป็นเครื่องมือทางปัญญาที่ทำให้มนุษย์ดำรงชีวิตที่ดีได้ในสังคม สารสนเทศเปรียบเสมือนมรดกของสังคมที่มีการแสวงหาบันทึกไว้ และมีการถ่ายทอดไปยังบุคคล องค์กร ประเทศต่างๆ ซึ่งสารสนเทศที่ได้สะสมไว้ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน จะช่วยเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาต่างๆ ในอนาคตของมนุษย์ได้เป็นอย่างดี จึงมีคำกล่าวที่ว่า สารสนเทศเปรียบได้กับทรัพย์สินที่มีค่าที่ส่งผลต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และสังคมทุกระดับ

1.3 การใช้สารสนเทศ

การใช้สารสนเทศของบุคคลแต่ละประเภทย่อมขึ้นอยู่กับปัจจัยและระดับของการใช้สารสนเทศที่มีความแตกต่างกันไปซึ่งเป็นผลจากความต้องการใช้สารสนเทศที่แตกต่างกันตามวัตถุประสงค์ในการใช้เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้

ปัจจัยที่มีผลต่อการ ใช้สารสนเทศตามความเห็นของ (Needham, 1981 อ้างถึงใน อมรรัตน์ ดวงสุวรรณ, 2540 : 32) แบ่งได้ 4 ข้อ ได้แก่

1) ตัวสารสนเทศนั่นเอง ได้แก่ ประเภทของสารสนเทศที่แตกต่างกันอาจทำให้เกิดผลต่อการ ใช้ในรูปแบบที่ต่างกัน แหล่งสารสนเทศที่แตกต่างกันบางแหล่งเป็นที่ยอมรับและน่าเชื่อถือกว่ารวมทั้งอาจเกิดจากแรงกระตุ้น เช่น ต้องการค้นหาคำตอบปัญหานั้นอย่างเร่งด่วนถ้าค้นหาได้ง่ายก็อาจจะทำให้เกิดการใช้สารสนเทศ

2) ลักษณะขององค์กร เช่น โรงเรียนที่มีการสอนแบบ Open Plan Teaching ครูมีโอกาสในการเสนอแนวคิดและแนวปฏิบัติอันนำไปสู่การอภิปรายกันมากขึ้นระหว่างครูด้วยกันและอาจขึ้นอยู่กับ

บริหารของครูใหญ่และวิธีที่ครูใหญ่ติดต่อกับกลุ่มครู โดยเฉพาะอย่างยิ่งการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ และการตัดสินใจของครูก็มีส่วนด้วย

3) ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล การสื่อสารแบบไม่เป็นทางการระหว่างกลุ่ม จะมีบทบาทในการกระจายความคิด ไม่ว่าจะเป็นการพูดคุยและการอภิปรายอย่างไม่เป็นทางการ

4) ลักษณะเฉพาะบุคคล ได้แก่ บุคลิกภาพ ประสบการณ์ในชีวิต พื้นฐานการศึกษา ตำแหน่งหน้าที่ ที่ส่งผลต่อการใช้สารสนเทศ

สุเวช ณ หนองคาย (2541 : 2) ได้กล่าวถึงการใช้สารสนเทศ โดยแบ่งออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้

1) การใช้สารสนเทศระดับต้น ได้แก่ การใช้สารสนเทศซึ่งยังเป็นข้อมูลดิบโดยตรงได้ข้อมูลมาอย่างไรก็ใช้ไปอย่างนั้น

2) การใช้สารสนเทศระดับกลาง ได้แก่ การใช้สารสนเทศที่ได้ผ่านการวิเคราะห์เบื้องต้นแล้ว เพื่อหาข้อสรุปเนื่องจากข้อมูลมีมากและหลากหลายทั้งที่สอดคล้องกันและขัดแย้งกัน

3) การใช้สารสนเทศระดับสูง ได้แก่ การใช้สารสนเทศเชิงวิเคราะห์และสังเคราะห์เป็นการนำข้อมูลดิบระดับต้นที่ได้รับการกลั่นกรองแล้วและข้อมูลระดับกลางที่ได้รับการวิเคราะห์มาร่วมวิเคราะห์และสังเคราะห์เพื่อให้ได้ผลสรุปหรือแนวทางใหม่ในอีกระดับ

การใช้สารสนเทศ เพื่อให้ได้สารสนเทศที่ต้องการจึงจำเป็นต้องรู้บางสิ่งบางอย่างเกี่ยวกับสารสนเทศนั้นๆ สิ่งที่ต้องรู้ได้แก่

1) แหล่งที่อยู่ของสารสนเทศ กล่าวคือ หากเราต้องการรู้สารสนเทศอย่างหนึ่งเราควรรู้ว่าสารสนเทศนั้นมีอยู่ที่ใด หรือน่าจะอยู่ที่ใด เช่น ถ้าอยากรู้ว่าราคาซื้อขายทองคำในวันนี้อะไร? แหล่งของสารสนเทศในกรณีนี้ได้แก่ หนังสือพิมพ์ ข่าวทางโทรทัศน์ และร้านขายทอง เป็นต้น

2) วิธีเข้าถึงแหล่งสารสนเทศ แหล่งสารสนเทศแต่ละแห่งย่อมมีข้อจำกัดในการเปิดโอกาสให้บุคคลเข้าไปใช้ เช่น มีการกำหนดวันเวลาบริการ กำหนดประเภทของบุคคลที่จะเข้าไปใช้ เป็นต้น ผู้ใช้ควรรู้รายละเอียดเหล่านี้ก่อนเพื่อป้องกันอุปสรรคและความไม่สะดวกที่จะเกิดขึ้น

3) ขอบข่ายเนื้อหาสาระของสารสนเทศ ต้องรู้ว่าสารสนเทศที่มีอยู่นั้นมีเนื้อหาเกี่ยวกับอะไร ให้รายละเอียดในลักษณะใด

4) วิธีค้นหาหรือค้นคืน (Retrieval) ผู้ใช้จะต้องรู้วิธีการจัดเก็บสารสนเทศของแหล่งสารสนเทศที่จะเข้าไปใช้ เช่น รู้วิธีการเรียงเลขเรียกหนังสือ การใช้บัตรรายการ การใช้สารสนเทศออนไลน์ (OPAC) การค้นหาเรื่องราวจากหนังสือ วารสาร ฐานข้อมูล การค้นจากอินเทอร์เน็ต เป็นต้น

การใช้สารสนเทศทำให้เกิดประโยชน์สูงสุด นอกเหนือจากจะต้องมีความรู้ทั้ง 4 ประการดังกล่าวมาแล้วข้างต้น ผู้ใช้จะต้องตระหนักถึงธรรมชาติของสารสนเทศด้วยเสมอ กล่าวโดยสรุปได้ว่า การใช้สารสนเทศของแต่ละบุคคลนั้น มีปัจจัยหลายประการที่เข้ามาเกี่ยวข้อง ได้แก่ ลักษณะเฉพาะบุคคล คือ ระดับการศึกษา สาขาวิชา อายุ เพศ ประสบการณ์ในการใช้ ลักษณะขององค์กร ได้แก่

โครงสร้างขององค์กร บรรยากาศของการใช้สารสนเทศในองค์กร ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ตัว
สารสนเทศนั่นเอง ได้แก่ ประเภทของสารสนเทศ และแหล่งของสารสนเทศ

ดังนั้น ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกศึกษาเฉพาะปัจจัยด้านตัวของผู้ใช้ที่คาดว่าจะมีผลต่อการใช้
สารสนเทศเพื่อการทำสารนิพนธ์ของนักศึกษา ได้แก่ ปัจจัยด้านบุคคล คือ เพศ สาขาวิชา ประสบการณ์
การเรียนรู้เกี่ยวกับการใช้ห้องสมุด และประสบการณ์การแสวงหาสารสนเทศ เพราะจะทำให้รู้จักและ
เข้าใจในการใช้สารสนเทศของกลุ่มเป้าหมายมากขึ้น รวมทั้งสามารถจัดบริการเกี่ยวกับสารสนเทศได้
ตรงกับการใช้สารสนเทศของผู้ใช้ให้มากที่สุด

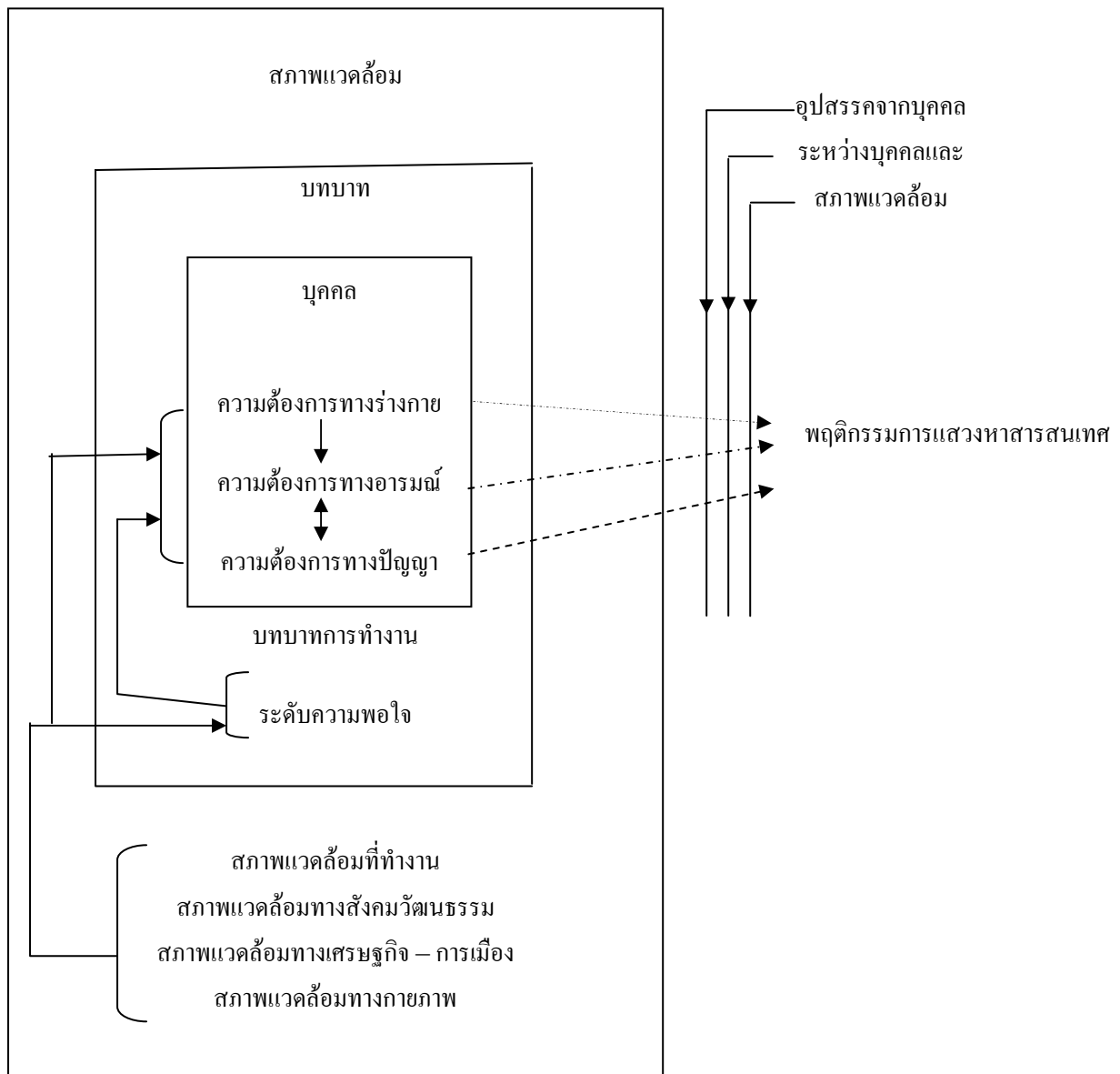
1.4 แนวความคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมกรรมการแสวงหาและการใช้สารสนเทศ

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยพบว่าพฤติกรรมกรรมการแสวงหาและการใช้
สารสนเทศของแต่ละบุคคลนั้นมีความต้องการแสวงหาและการใช้สารสนเทศแตกต่างกัน
(จิรวรรณ ภักดีบุตร, 2539 : 176-177) ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการที่มีอิทธิพลต่อการใช้
ทรัพยากรสารสนเทศ นอกจากนี้ Wilson (1981 : 7 อ้างถึงในกิ่งทอง สิริมงคล, 2531 : 17) ได้ให้แนวคิด
ว่าความต้องการทางร่างกายอาจก่อให้เกิดความต้องการทางอารมณ์ และหรือความต้องการทางปัญญา
ความต้องการทางอารมณ์อาจทำให้เกิดความต้องการทางปัญญา

ความต้องการสารสนเทศ ยังสามารถแบ่งออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่

1. ความต้องการที่แสดงออกชัดเจน (Expressed or Articulate Need)
2. ความต้องการที่ไม่แสดงออก (Unexpressed Need)
3. ความต้องการซ่อนเร้น (Dormant Need) เป็นความต้องการสารสนเทศที่ผู้ใช้อาจไม่ได้
ตระหนักถึง ผู้ให้บริการสารสนเทศอาจชี้ให้เห็นถึงความต้องการนี้ได้

ภาพประกอบ 4 ปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการและพฤติกรรมแสวงหาสารสนเทศของ Wilson (1981 : 8 อ้างถึงในกิ่งทอง สิริมงคล, 2531 : 18)

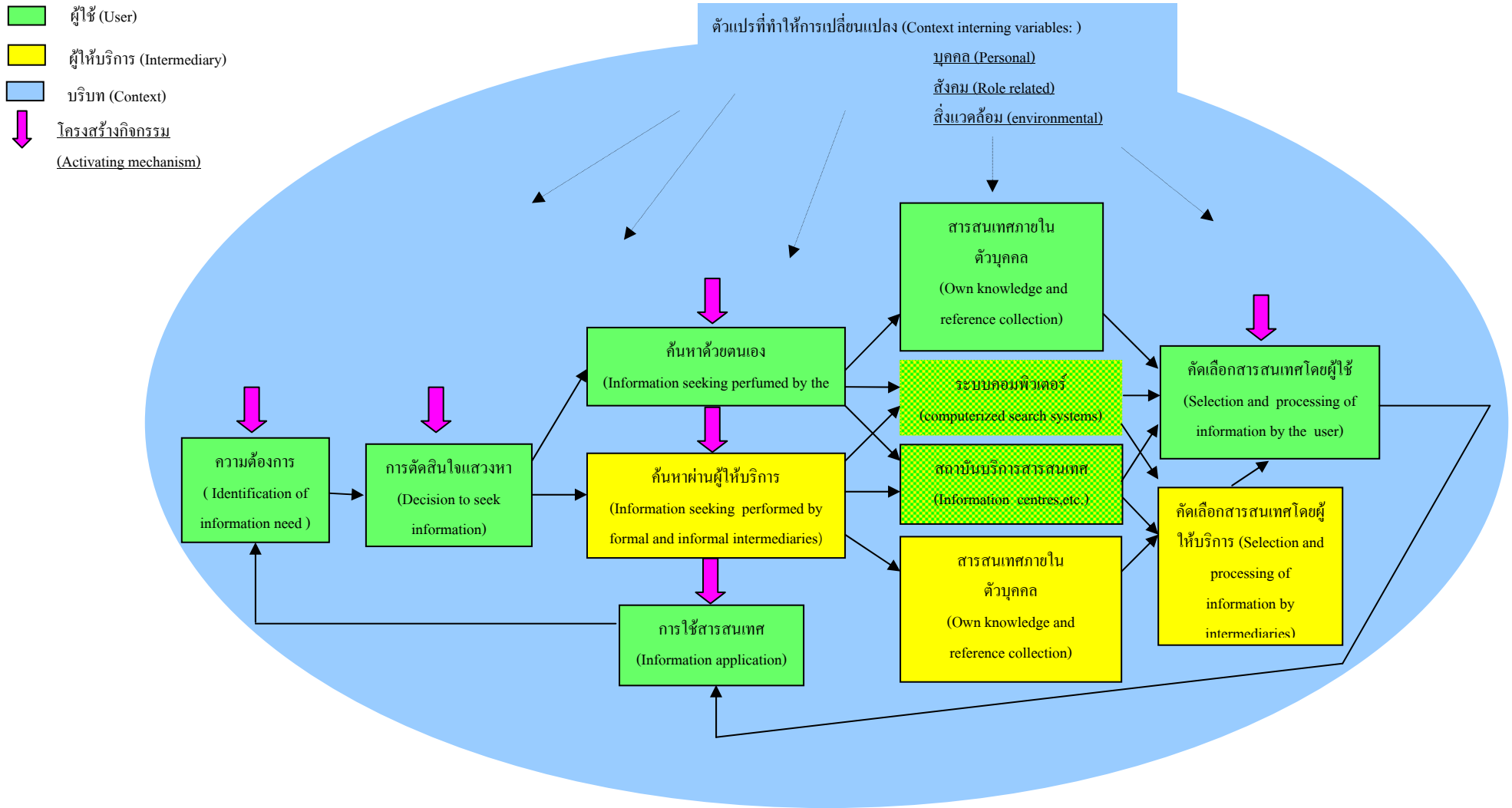
จากภาพปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการและพฤติกรรมแสวงหาสารสนเทศของ Wilson (1981) มิได้หมายความว่าความต้องการทางอารมณ์ และความต้องการทางปัญญา จะกระตุ้นให้เกิดการค้นหาสารสนเทศอย่างฉับพลัน องค์ประกอบอื่นๆ นอกเหนือจากความต้องการก็มีบทบาท เช่น ความสำคัญ ความจำเป็นที่จะตอบสนองความต้องการ ข้อเสียที่อาจเกิดจากการขาดสารสนเทศที่ครบถ้วน และแหล่งสารสนเทศที่มีอยู่ และค่าใช้จ่ายในการใช้แหล่งสารสนเทศเหล่านี้ ฯลฯ การตัดสินใจในบางครั้งจึงทำไปโดยไม่มีสารสนเทศที่ครบถ้วน ตัดสินใจโดยใช้ความเชื่อหรืออคติ ดังนั้น

การแสวงหาสารสนเทศอาจไม่เกิดขึ้นเลยก็ได้ หรือช่วงระยะเวลาที่คนๆ นั้นตระหนักถึงความต้องการสารสนเทศอาจนานก็ได้ หรือในกรณีของความต้องการทางอารมณ์ บุคคลอาจไม่ตระหนักว่าตนมีความต้องการและต้องการสนองตอบก็ได้ หรือความต้องการทางปัญญาที่ไม่ปรากฏเด่นชัดอาจได้รับการตอบสนองในเวลาอีกนาน ภายหลังจากที่บุคคลตระหนักหรือการที่มีสารสนเทศพร้อมอาจทำให้บุคคลนั้นตระหนักถึงความต้องการทางปัญญาที่บุคคลนั้นไม่เคยตระหนักมาก่อน เหล่านี้เป็นอุปสรรคจากตัวบุคคล ระหว่างบุคคลและสภาพแวดล้อมต่อการแสวงหาสารสนเทศทั้งสิ้น (กิ่งทอง ศิริมงคล, 2531 : 19)

เมื่อบุคคลเกิดความต้องการสารสนเทศ จะแสวงหาสารสนเทศมาใช้เพื่อวัตถุประสงค์ต่างๆ สิ่งก็ตามมาคือ ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการแสวงหาและการใช้สารสนเทศจากแหล่งสารสนเทศที่บุคคลนั้นคาดว่าจะมีสารสนเทศที่ตนเองต้องการอยู่ จากแนวความคิดของ Wilson (1999 : 17-22) เกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการแสวงหาและการใช้สารสนเทศของบุคคลแตกต่างกัน สามารถสรุปเป็นกรอบแนวคิดเชิงทฤษฎีได้ตามแผนภาพดังนี้

(ภาพประกอบ 5 อยู่ในไฟล์ Model Wilson 1999)

ภาพประกอบ 5 ทฤษฎีเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมแสวงหาและการใช้สารสนเทศ

ที่มา : Wilson (1999)

จากรูปภาพดังกล่าวสามารถสรุปได้ว่า พฤติกรรมการแสวงหาและการใช้สารสนเทศ เป็นกระบวนการของการรับรู้และการตัดสินใจของแต่ละบุคคลในการเลือกช่องทางการแสวงหาเพื่อให้ได้รับสารสนเทศที่ตนต้องการ ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนสำคัญ 4 ขั้นตอน ได้แก่ ความต้องการ การเลือกช่องทางการแสวงหา การคัดเลือกสารสนเทศ และการใช้สารสนเทศ โดยมีตัวแปรทั้ง 3 ด้าน อันได้แก่ คุณลักษณะเฉพาะด้านบุคคล คุณลักษณะเฉพาะด้านสังคม และคุณลักษณะเฉพาะด้านสิ่งแวดล้อม เป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการแสวงหาและนำไปสู่การใช้สารสนเทศ ดังนี้

1) ความต้องการ (Identification of information need) หมายถึง การตระหนักถึงความต้องการของผู้ใช้ซึ่งมีลักษณะเป็นนามธรรมว่าผู้ใช้มีความต้องการสารสนเทศเพื่ออะไร โดยในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยระบุความต้องการให้ผู้ใช้มีการแสวงหาและมีความต้องการสารสนเทศเพื่อการทำสารนิพนธ์

2) การตัดสินใจแสวงหา (Decision to seek information) หมายถึง การเลือกช่องทางการแสวงหาสารสนเทศเพื่อการที่จะเข้าถึงสารสนเทศตามที่ตนต้องการ ในขั้นตอนนี้ผู้ใช้ต้องตัดสินใจในการเลือกช่องทางที่จะแสวงหาสารสนเทศว่าจะค้นหาด้วยตนเอง หรือ ค้นหาโดยผ่านผู้ให้บริการ ซึ่งผู้ใช้จะเลือกใช้ช่องทางใดในการเข้าถึงสารสนเทศก็จะมีความต้องการที่แตกต่างกัน แต่ละวิธีการของช่องทางที่ใช้ในการเข้าถึงสารสนเทศสามารถจำแนกได้เป็น 3 วิธีการ คือ

2.1) ค้นหาด้วยตนเอง (Information seeking performed by the user) เป็นช่องทางการเข้าถึงสารสนเทศด้วยการกระทำหรือการค้นหาของผู้ใช้สารสนเทศ ได้แก่

2.1.1) สารสนเทศภายในตัวบุคคล (Own knowledge and reference collection) เป็นแหล่งสารสนเทศของผู้ใช้ที่ได้จากการสังเกต จากประสบการณ์และสภาพแวดล้อม

2.1.2) ระบบคอมพิวเตอร์ (Computerized search systems) เป็นการเข้าถึงสารสนเทศของผู้ใช้ด้วยการใช้คู่มือช่วยค้น หรือ การเดินสำรวจภายในแหล่งสารสนเทศตลอดจนการเข้าถึงสารสนเทศด้วยเครื่องมือที่เป็นระบบคอมพิวเตอร์ เช่น การค้นสารสนเทศออนไลน์ (OPAC) ฐานข้อมูล ฯลฯ

2.1.3) สถาบันบริการสารสนเทศ (Information centres, libraries) เป็นแหล่งสารสนเทศที่มีหน้าที่พื้นฐานในการรวบรวม จัดการและให้บริการสารสนเทศ โดยผู้ใช้สามารถเข้าถึงแหล่งสารสนเทศดังกล่าวได้ด้วยตนเอง อันประกอบด้วย ห้องสมุดหรือหอสมุด หอจดหมายเหตุ ศูนย์ข้อมูล ศูนย์สารสนเทศ

2.2) ค้นหาผ่านผู้ให้บริการ (Information seeking performed by formal and informal intermediaries) การค้นหาโดยผ่านผู้ให้บริการ เป็นวิธีการเข้าถึงสารสนเทศที่ผู้ใช้ต้องระบุถึงความต้องการสารสนเทศของตนเองแล้วให้ผู้ให้บริการค้นหาให้ ในการเข้าถึงสารสนเทศโดยผ่านผู้ให้บริการ ได้แก่

2.2.1) ระบบคอมพิวเตอร์ (Computerized search systems) เป็นการเข้าถึงสารสนเทศ โดยผู้ให้บริการใช้ระบบคอมพิวเตอร์ในการค้นหาสารสนเทศให้กับผู้ใช้ที่มาขอใช้บริการ ซึ่งความเชี่ยวชาญในการค้นหาของผู้ให้บริการสารสนเทศจะทำให้ผู้ใช้ได้รับความสะดวก รวดเร็วมากขึ้น

2.2.2) สถาบันบริการสารสนเทศ (Information centres, libraries) เป็นการที่ผู้ใช้บริการใช้สถาบันบริการสารสนเทศเป็นแหล่งข้อมูลในการรวบรวม ค้นหาสารสนเทศให้กับผู้ใช้ที่มีความต้องการนำสารสนเทศไปใช้ตามวัตถุประสงค์

2.2.3) สารสนเทศภายในตัวบุคคล (Own knowledge and reference collection) เป็นแหล่งสารสนเทศของผู้ให้บริการที่ได้จากการปฏิบัติงาน การใช้ความรู้ ความนึกคิดและสารสนเทศเดิมที่มีอยู่

3) การคัดเลือกสารสนเทศ หมายถึง การแยกแยะสารสนเทศที่ได้รับและผ่านการประเมินว่ามีคุณค่าสามารถตอบสนองความต้องการได้ โดยคัดเลือกสารสนเทศที่ผ่านการประเมินว่าตรงกับความต้องการแยกจากสารสนเทศที่ได้มาทั้งหมด การคัดเลือกจำแนกได้ 2 วิธี ดังนี้

3.1) คัดเลือกสารสนเทศโดยผู้ใช้ (Selection and processing of information by the user) เป็นการคัดเลือกสารสนเทศโดยผู้ใช้จะทำการคัดเลือกด้วยตนเองว่าสารสนเทศที่ได้มาทั้งหมดตรงกับความต้องการมากน้อยเพียงใด

3.2) คัดเลือกสารสนเทศโดยผู้ให้บริการ (Selection and processing of information by intermediaries) เป็นการคัดเลือกสารสนเทศโดยผู้ให้บริการเป็นส่วนสำคัญที่จะต้องคัดเลือกสารสนเทศให้ตรงกับความต้องการของผู้ใช้ให้มากที่สุด

4) การใช้สารสนเทศ (Information application) หมายถึง กิจกรรมขั้นสุดท้ายของพฤติกรรม การแสวงหาสารสนเทศ ดังนั้นการใช้สารสนเทศของบุคคลจึงเป็นผลจากความต้องการ การตัดสินใจ แสวงหาด้วยวิธีการต่างๆ ตลอดจนผู้ใช้ทำการคัดเลือกสารสนเทศเพื่อให้ได้ตรงกับความต้องการตามจุดประสงค์ที่จะนำสารสนเทศไปใช้

จากทฤษฎีเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการแสวงหาและการใช้สารสนเทศดังกล่าว สามารถสรุปได้ว่า ตัวแปรทั้ง 3 ด้าน อันได้แก่ คุณลักษณะเฉพาะด้านบุคคล คุณลักษณะเฉพาะด้านสังคม และคุณลักษณะเฉพาะด้านสิ่งแวดล้อม เป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการใช้สารสนเทศ กล่าวคือ ผู้ใช้สารสนเทศมีกลยุทธ์ที่เป็นพื้นฐานในการใช้สารสนเทศ 2 วิธี คือ การค้นหาสารสนเทศด้วยตนเอง และการค้นหาโดยวิธีการขอความช่วยเหลือจากผู้ให้บริการสารสนเทศ ดังนั้นผู้ใช้สารสนเทศสามารถที่จะเลือกวิธีการค้นหาสารสนเทศเพื่อการใช้โดยวิธีใดก็ได้หรืออาจจะใช้วิธีการค้นหาทั้ง 2 วิธี ซึ่งการค้นหาสารสนเทศนั้นผู้ใช้สามารถที่จะเลือกใช้สารสนเทศที่มีให้บริการ อาทิเช่น ใช้ฐานข้อมูล เอกสารจดหมายเหตุ หนังสือทั่วไป และ เครื่องมือสืบค้นทางอินเทอร์เน็ต เป็นต้น ซึ่งการใช้สารสนเทศก็ขึ้นอยู่กับความต้องการของผู้ใช้แต่ละประเภท นอกจากนี้ผู้ใช้สารสนเทศก็ยังสามารถที่จะสืบค้นสารสนเทศโดยการให้บริการจากสถาบันผู้ให้บริการ หรือ จากผู้เชี่ยวชาญทางด้านสารสนเทศ

ผู้ได้บังคับบัญชา และผู้ร่วมงาน (Taylor, 1968 : 181 อ้างถึงใน กิ่งทอง ศิริมงคล, 2531 : 20) แต่โดยส่วนใหญ่แล้วผู้ใช้สารสนเทศมักจะเลือกการบริการสารสนเทศที่เหมาะสมกับตนเองแต่ในทางเดียวกัน การบริการสารสนเทศที่มีการนิยมใช้กันมาก คือ การสอบถาม การสืบค้น และการค้นหาสารสนเทศ (Taylor, 1968 : 181 อ้างถึงใน กิ่งทอง ศิริมงคล, 2531 : 20) ดังนั้น การที่สถาบันบริการสารสนเทศจะมีรูปแบบของระบบการให้บริการจะต้องคำนึงถึงความต้องการและพฤติกรรมการใช้สารสนเทศเป็นส่วนสำคัญ เพราะ ปัจจัยดังกล่าวมีอิทธิพลต่อการใช้สารสนเทศของผู้ใช้เป็นอย่างยิ่ง กล่าวคือ พฤติกรรมการใช้สารสนเทศของแต่ละบุคคลขึ้นอยู่กับทักษะในการสืบค้น ทักษะการเรียนรู้ การมีปฏิสัมพันธ์กับระบบคอมพิวเตอร์ ทักษะด้านสังคม และทักษะด้านการสื่อสาร ดังที่ Wilson (1999) ได้กล่าวไว้ว่า พฤติกรรมการใช้สารสนเทศจะขึ้นอยู่กับกิจกรรมและความต้องการใช้สารสนเทศของแต่ละบุคคล การสืบค้นและการใช้สารสนเทศของแต่ละบุคคลก็ขึ้นอยู่กับกิจกรรมที่เป็นสิ่งสำคัญของแต่ละบุคคลเช่นกัน กล่าวคือ ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการใช้สารสนเทศของแต่ละบุคคลก็ขึ้นอยู่กับ ตัวแปรด้านคุณลักษณะเฉพาะด้านบุคคล คุณลักษณะเฉพาะด้านสังคม และคุณลักษณะเฉพาะด้านสิ่งแวดล้อม ส่วนมีผลต่อพฤติกรรมแสวงหาและการใช้สารสนเทศของแต่ละบุคคลทั้งสิ้น

2. การทำสารนิพนธ์

การทำสารนิพนธ์จัดทำขึ้นเพื่อเป็นส่วนหนึ่งสำหรับผู้ที่ศึกษาในแต่ละหลักสูตร แต่ละระดับของสถาบันอุดมศึกษาแต่ละแห่ง สารนิพนธ์มีชื่อเรียกแตกต่างกัน เช่น ภาคนิพนธ์ บางสถาบันก็อาจกำหนดสำหรับผู้ที่ศึกษาในระดับมหาบัณฑิต เช่น มหาวิทยาลัยมหิดล กำหนดสำหรับผู้ที่ศึกษาในหลักสูตรระดับมหาบัณฑิตแผน ข ส่วน วิทยาลัยอิสลามยะลา ได้กำหนดให้การทำสารนิพนธ์ (Scholarly Paper) สำหรับผู้ที่ศึกษาในระดับปริญญาตรีทุกหลักสูตรของวิทยาลัย

2.1 ความหมายของการทำสารนิพนธ์

บุญธรรม กิจปริดาภิสุทธิ์ (2546 : 14) และ พวงรัตน์ ทวีรัตน์ (2543 : 2) ให้ความหมายคำว่า “สารนิพนธ์” (Independent Study Report) หมายถึง รายงานการศึกษาอิสระอาจจะมีลักษณะเป็นการ ทบทวนวรรณกรรม กรณีศึกษา การทำโครงการ หรือการวิจัยในขอบเขตเนื้อหาที่เฉพาะเจาะจงก็ได้ ซึ่งเนื้อหาสาระและวิธีการจะต้องจัดทำอย่างมีระบบระเบียบและมีเหตุผล เช่นเดียวกับการทำวิจัยและจัดทำรายงานขึ้นเพื่อเสนอเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา สารนิพนธ์มักกำหนดเวลาให้ทำหนึ่งภาคเรียน เนื้อหาและระเบียบวิธีการจะลึกซึ้งพิถีพิถันกว่ารายงานโดยจะต้องทำตามแบบแผนที่สถานศึกษานั้นกำหนดไว้ ทั้งนี้ พวงรัตน์ ทวีรัตน์ (2543 : 2) ระบุว่าสารนิพนธ์ควรมีลักษณะ ดังนี้

- 1) เป็นกิจกรรมทางการศึกษาเพื่อเสริมความรู้และทักษะในสาขาวิชาที่ศึกษาอยู่ในห้องเรียน
- 2) มีลักษณะจำกัดขอบเขตแคบกว่าวิทยานิพนธ์แต่ละเอียงลึกซึ้งกว่ารายงาน
- 3) มีลักษณะเป็นการศึกษาจากเอกสารมากกว่าการศึกษาค้นคว้าภาคสนาม

4) มีลักษณะระบุแหล่งอ้างอิงเช่นเดียวกับวิทยานิพนธ์

อาจกล่าวได้ว่า สารนิพนธ์ เป็นผลงานการศึกษาแต่หัวข้อเรื่องการศึกษาจะคลุมเนื้อหาหลักซึ่งมีรายละเอียดและความยาวมากกว่ารายงาน มีลักษณะเช่นเดียวกับรายงานวิชาการ (คณะอาจารย์ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา, 2543 : 118 ; สุริรัตน์ กองแดง, ม.ป.ป. : 175 ; พวา พันธุ์เมฆา, 2541 : 283 ; ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540 : 4)

ดังนั้นพอสรุปได้ว่า สารนิพนธ์ หมายถึง รายงานการศึกษาอิสระ มีลักษณะเป็นการทบทวนวรรณกรรม กรณีศึกษา การทำโครงการ หรือการทำวิจัยในขอบเขตเนื้อหาที่เฉพาะเจาะจง และจัดทำอย่างมีระบบ มีเหตุผลและเนื้อหาหลักซึ่ง รายละเอียดและความยาวมากกว่ารายงาน มีการระบุแหล่งอ้างอิงเช่นเดียวกับวิทยานิพนธ์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้ศึกษาสามารถเสริมความรู้และทักษะในสาขาวิชาที่เรียนและนำไปใช้เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์อย่างมีประสิทธิภาพ

2.2 ขั้นตอนการทำสารนิพนธ์

บุญธรรม กิจปริดาภิรัฐ (2546 : 16-17) ได้แบ่งขั้นตอนการทำสารนิพนธ์เพื่อความสะดวกในการทำโดยสอดคล้องกับ คณะอาจารย์ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา (2543 : 119-120) และภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2540 : 5-7) ดังนี้

1) การกำหนดหัวข้อเรื่อง ขั้นแรกจะต้องกำหนดหรือตั้งชื่อหัวข้อเรื่องก่อนว่า จะเขียนในเรื่องอะไร ซึ่งอาจจะใช้ชื่อเรื่องที่เป็นหัวข้อเรื่องของโครงเสนอสารนิพนธ์ที่ได้ทำเสนอไว้ก่อน หรือตั้งใหม่ให้เหมาะสมสอดคล้องกับเนื้อหาที่จะเสนอเฉพาะในตอนนั้นๆ ก็ได้

2) กำหนดขอบเขตและทำความเข้าใจหัวข้อเรื่อง จากหัวข้อเรื่องก่อนเขียนจะต้องกำหนดขอบเขตของหัวข้อเรื่องให้ชัดเจนว่าต้องการเสนอกว้างขวางแค่ไหน จะเสนออะไรบ้าง และอะไรบ้างที่จะไม่นำเสนอ เมื่อกำหนดขอบเขตได้แล้วต่อไปต้องทำความเข้าใจด้วยการตีความหมาย วิเคราะห์คำข้อความและแนวความคิดรวมทั้งทฤษฎีที่เกี่ยวข้องให้ชัดเจน

3) วางโครงเรื่อง เป็นการกำหนดโครงเรื่องที่จะเขียน ควรเริ่มจากกำหนดหัวข้อเรื่องใหญ่ๆ ก่อนว่าจะกล่าวถึงเรื่องอะไร จะทำเป็นบทหรือไม่ ถ้าทำเป็นบทจะมีกี่บท ถ้าไม่ทำเป็นบทจะมีหัวข้อเรื่องใหญ่ๆ อะไรบ้างแต่ละบทหรือแต่ละหัวข้อใหญ่จะแบ่งเป็นหัวข้อย่อยอะไรบ้าง จัดเรียงตามลำดับ การวางโครงเรื่องก็คือการทำสารบัญเนื้อหาที่จะเขียนนั่นเองควรทำไว้อย่างละเอียด ครบถ้วนทุกข้อตามข้อมูลที่ได้

4) รวบรวมข้อมูลจากเอกสาร เมื่อวางโครงเรื่องที่จะเขียนเรียบร้อยแล้วจากนั้นจึงทบทวนสำรวจเนื้อหาจากเอกสารต่างๆ และจากผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดควรเก็บรวบรวมให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ต้องพยายามเก็บจากหลายๆ แหล่ง หนังสือหลายๆ เล่ม เพื่อจะได้ตรวจสอบความถูกต้อง

ของข้อมูลและเนื้อหาไปในตัว หนึ่งหลังจากรวบรวมข้อมูลจากเอกสารแล้วอาจจะต้องมีการปรับโครงสร้างใหม่ให้เหมาะสมสอดคล้องกับเนื้อหาที่รวบรวมมาได้

5) รวบรวมข้อมูลสนาม ข้อมูลสนามเป็นข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาโดยตรง จำเป็นต้องตรวจสอบและวิเคราะห์ผล จัดเตรียมทำเป็นตารางไว้ให้เรียบร้อยก่อนเขียนรายงาน

6) เขียนฉบับร่าง เริ่มเขียนฉบับร่างตามโครงเรื่องเรียงตามลำดับของหัวข้อเรื่องใหญ่และหัวข้อย่อยที่กำหนดไว้ การเขียนควรทำความเข้าใจข้อมูล เนื้อหาสาระของบท ตอน หรือหัวข้อนั้นๆ อย่างละเอียดและครบถ้วน เพื่อให้ทราบว่าจะเขียนอะไรบ้างทั้งหมดและในหัวข้อนั้นจะเสนออะไรเป็นใจความสำคัญก่อนจากนั้นจึงเรียบเรียงเขียน

7) แก้ไขและขัดเกลา หลังจากเขียนฉบับร่างเสร็จแล้วควรทิ้งไว้ 1 สัปดาห์จึงนำมาอ่านใหม่ทำความเข้าใจตลอดทั้งเรื่อง เพื่อตรวจสอบสำนวน ภาษา ข้อมูล ความถูกต้องของเนื้อหาและความสอดคล้องต่อเนื่องของเรื่องจะได้แก้ไขและขัดเกลาให้เรียบร้อย

8) ส่งให้เพื่อนและผู้รู้่านวิจารณ์ จากที่ได้แก้ไขขัดเกลาเรียบร้อยแล้ว จัดพิมพ์เป็นฉบับร่างควรส่งให้เพื่อนๆ อ่านและวิจารณ์เสียก่อนจึงส่งให้ผู้เชี่ยวชาญเนื้อหาและการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนั้นได้อ่านและขอคำวิจารณ์ รวบรวมข้อวิจารณ์ และข้อเสนอที่ได้ทั้งหมดมาพิจารณาวิเคราะห์ใช้เป็นแนวทางแก้ไขให้สมบูรณ์อีกครั้ง

9) เขียนฉบับสมบูรณ์ ทำฉบับร่างมาอ่านให้ตลอดทั้งเล่มอีกครั้งพร้อมนำข้อวิจารณ์และข้อเสนอแนะจากเพื่อนๆ และผู้เชี่ยวชาญมาใช้ประกอบการแก้ไขปรับปรุงจัดทำให้เป็นฉบับสมบูรณ์ต่อไป

2.3 โครงสร้างของสารนิพนธ์

สารนิพนธ์มีโครงสร้างและรูปแบบไม่แน่นอนขึ้นอยู่กับลักษณะการทำสารนิพนธ์และข้อกำหนดของแต่ละสถาบัน สำหรับโครงสร้างสารนิพนธ์ที่นักศึกษา วิทยาลัยอิสลามยะลาต้องจัดทำมีลักษณะเป็นสารนิพนธ์ประเภทการทำวิจัย คล้ายรูปแบบโครงสร้างวิทยานิพนธ์โดยมี ส่วนประกอบ 3 ส่วน ดังนี้ (วิทยาลัยอิสลามยะลา, 2547 : 1)

3.1) ส่วนนำ ประกอบด้วย

3.1.1) หน้าชื่อเรื่อง

3.1.2) หน้าเสนอและหน้าอนุมัติ

3.1.3) คำนำหรือกิตติกรรมประกาศ

3.1.4) บทคัดย่อ

3.1.5) สารบัญ

3.2) ส่วนเนื้อเรื่อง ประกอบด้วยหัวข้อ

3.2.1) ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

3.2.2) วัตถุประสงค์ของการศึกษา (และ/หรือสมมติฐาน)

- 3.2.3) ขอบเขตและกรอบแนวคิดในการศึกษา
- 3.2.4) นิยามคำศัพท์ที่ใช้ในการศึกษา
- 3.2.5) งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 3.2.6) ระเบียบวิธีการศึกษาหรือวัสดุและวิธีการ
- 3.2.7) ผลการศึกษาค้นคว้า (บทวิจารณ์)
- 3.2.8) สรุปผลและข้อเสนอแนะ
- 3.3) ส่วนอ้างอิง ประกอบด้วย
 - 3.3.1) เอกสารอ้างอิง หรือ บรรณานุกรม
 - 3.3.2) ภาคผนวก

จากโครงสร้างของสารนิพนธ์ที่ได้นำเสนอ ที่มีทั้งส่วนนำ ส่วนเนื้อเรื่อง และส่วนอ้างอิง ซึ่งส่วนประกอบทั้ง 3 ส่วนในการทำสารนิพนธ์ของนักศึกษา วิทยาลัยอิสลามยะลานั้นมีผลต่อการใช้สารสนเทศทั้งสิ้น ดังนั้น การใช้สารสนเทศของนักศึกษาในทุกๆ ส่วนประกอบเพื่อการทำสารนิพนธ์จึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับผู้ให้บริการสารสนเทศในห้องสมุดที่ต้องทราบถึง แหล่งสารสนเทศ การใช้เครื่องมือ การใช้ทรัพยากร และช่องทางการแสวงหาสารสนเทศ เพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการพัฒนางานบริการสารสนเทศให้สามารถตอบสนองความต้องการของผู้ใช้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ต่อนักศึกษา สถาบันและนำความเจริญก้าวหน้าทางวิชาการสู่สังคมต่อไป

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้สารสนเทศ

จากการศึกษารายละเอียดของงานวิจัยและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการใช้สารสนเทศทั้งในประเทศและต่างประเทศ พบว่า ได้มีผู้ทำการศึกษาการใช้สารสนเทศและความต้องการเกี่ยวกับบริการสารสนเทศของกลุ่มบุคคลที่เป็นผู้ใช้หลายกลุ่มด้วยกัน เช่น ครู อาจารย์ นักเรียน นักศึกษา และกลุ่มบุคคลในอาชีพต่างๆ แต่ส่วนใหญ่แล้วพบว่าเป็นการศึกษาถึงการใช้อาคารของอาจารย์และนักศึกษาในสถาบันการศึกษาระดับต่างๆ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการใช้สารสนเทศในเรื่องของการใช้ทั่วไปและการใช้สารสนเทศที่เฉพาะเจาะจง ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคในการใช้รวมถึงความต้องการเกี่ยวกับบริการสารสนเทศ ซึ่งผลการวิจัยมีทั้งสอดคล้องและแตกต่างกันตามสภาพการณ์ของตัวแปรและสถานที่ที่ศึกษา

3.1 งานวิจัยในประเทศ

จากการศึกษารายละเอียดของงานวิจัยและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการใช้สารสนเทศ พบว่ามีผู้ศึกษาในเรื่องดังกล่าวเป็นจำนวนมาก ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้แยกประเด็นเพื่อเป็นแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้ ดังนี้

- 1) สภาพการใช้สารสนเทศ
- 2) ปัญหาการใช้สารสนเทศ
- 3) ความต้องการเกี่ยวกับบริการสารสนเทศ

1. สภาพการใช้สารสนเทศของนักศึกษา

จากการศึกษารายละเอียดของงานวิจัยส่วนใหญ่ พบว่า ผู้ใช้ส่วนใหญ่จะใช้สารสนเทศเพื่อค้นหาเอกสารประกอบการเขียนรายงานและวิทยานิพนธ์ เพื่อศึกษาค้นคว้าประกอบการเรียน อ่านหนังสือ วารสาร นิตยสาร หรือหนังสือพิมพ์ ทบทวนบทเรียน ทำการบ้าน ทำรายงานและภาคินิพนธ์ที่อาจารย์มอบหมายมากที่สุด (ผ่องพรรณ แยมแจไข, 2536 ; กอบกุล สุวลักษณ์, 2547 ; อารมณ์ วงศ์คำดี และ มลิวัดย์ อินคำ, 2538 ; จรินทร์ ลีนา, 2539) และยังพบว่าผู้ใช้บางส่วนใช้สารสนเทศเพื่อศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม ประกอบการเรียนตามหลักสูตรและเพื่อความเพลิดเพลิน พักผ่อนหย่อนใจ (ยุพา อ่อนรักษ์, 2545 ; สุดใจ เพ็ชรศิริ, 2523)

1.1 ด้านแหล่งสารสนเทศ พบว่า ผู้ใช้ส่วนใหญ่มีแนวทางในการค้นหาสารสนเทศเพื่อให้ได้สารสนเทศตามที่ต้องการในวิธีการที่ต่างกัน การศึกษาวิจัยการเข้าถึงสารสนเทศมีผู้ทำการศึกษาและปรากฏผลดังนี้ กิ่งทอง ศิริมงคล (2531) อัญชลี บุญญานุกุล (2536) และ ลำพิ่ง พ่วงบางโพ (2536) ศึกษาวิธีการค้นหาสารสนเทศของนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาใช้วิธีการค้นหาสารสนเทศ 3 วิธีเหมือนกัน คือ การเดินทางหนังสือและสารสนเทศตามชั้นในห้องสมุด การสอบถามอาจารย์และเพื่อน และการถามบรรณารักษ์ สอดคล้องกับงานวิจัยของน้ำทิพย์ วิภาวิน (2547) ศึกษาการใช้และความต้องการสารสนเทศของนักศึกษาระดับปริญญาตรีในมหาวิทยาลัยของรัฐและเอกชนในกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีการใช้การสืบค้นสารสนเทศอยู่ในระดับมากอันดับแรกคือ การให้บรรณารักษ์หรือเจ้าหน้าที่ช่วยค้นแตกต่างจากงานวิจัยของ กฤติกา จิวาลักษณ์ และ พรทิพย์ สุวันทรัตน์ (2540) ศึกษาการใช้บริการห้องสมุดและสื่อการศึกษาของศูนย์วิทยบริการบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช โดยศึกษากับนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่ค้นหาสื่อการศึกษาจากการหยิบหนังสือจากชั้นเอง

1.2 ด้านการใช้เครื่องมือช่วยค้นหาสารสนเทศ พบว่า นักศึกษาใช้เครื่องมือในการช่วยค้นหาสารสนเทศทั้งที่เป็นเครื่องมือช่วยค้นประเภท OPAC (จุฑารัตน์ ศรีวณะวงศ์ และ ประสงค์ ต่อโชติ, 2542) และวิธีการค้นหาสารสนเทศใช้เครื่องมือช่วยค้น คือ บัตรรายการและบัตรบรรณนิมากกว่าเครื่องมือช่วยค้นประเภทอื่นๆ (ผ่องพรรณ แยมแจไข, 2536 ; ลำพิ่ง พ่วงบางโพ, 2536 ; ดวงจันทร์ พยัคพันธุ์, 2539 ; อัญชลี บุญญานุกุล, 2536)

1.3 ด้านทรัพยากรสารสนเทศ พบว่า ทรัพยากรสารสนเทศที่ใช้มากคือ หนังสือตำราวิชาการทั่วไปที่เป็นภาษาไทย หนังสือพิมพ์ หนังสืออ้างอิง ได้แก่ พจนานุกรม คู่มือหนังสือ (ประภารัตน์ นววิภาพันธ์, 2540 ; วรณิภา รพีพัฒนา, 2532 ; อมรรัตน์ เชาวลิต, 2541 ; อุไรวรรณ พะมณี, 2535) สอดคล้องกับงานวิจัยของ กิ่งทอง ศิริมงคล (2531) ที่ศึกษาพฤติกรรมการค้นหาและการใช้สารสนเทศในการเขียนวิทยานิพนธ์ของนักศึกษาระดับบัณฑิตวิทยาลัย พบว่า ประเภทของวัสดุสารสนเทศที่ใช้ในระดับมากในทุกขั้นตอนของการทำวิทยานิพนธ์ ได้แก่ หนังสือ วารสาร วิทยานิพนธ์ และรายงานการวิจัยภาษาไทย เช่นเดียวกับ อัญชลี บุญญานุกูล (2536) ฉวีวรรณ ทรัพย์เสน (2537) เสาวภา จารุสกุล (2535) และพนิดา พ้อคำเรือ (2531) ที่ศึกษาประเภทและลักษณะสารสนเทศที่นักศึกษาระดับอุดมศึกษาสาขาต่างๆ ใช้ ได้ผลการวิจัยทำนองเดียวกัน พบว่า สารสนเทศที่นักศึกษาใช้ส่วนใหญ่เป็นสารสนเทศประเภทวัสดุสิ่งพิมพ์ จำพวกหนังสือวิชาการและตำราที่เกี่ยวข้องกับสาขาวิชาที่เรียนที่มีลักษณะเป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษที่มีความทันสมัย ส่วน จรินทร์ ลีนา (2539) ศึกษาและเปรียบเทียบการใช้ ปัญหา และความต้องการใช้ห้องสมุดของนักศึกษาศิลปะและการออกแบบในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ พบว่า วัสดุห้องสมุดที่ใช้ในระดับมากคือ หนังสือตำราเฉพาะสาขาภาษาต่างประเทศ

1.4 ด้านการตัดสินใจแสวงหาสารสนเทศ ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการตัดสินใจแสวงหาสารสนเทศ ปราชญ์ผลดังนี้ อัญชลี บุญญานุกูล (2536) กิ่งทอง ศิริมงคล (2531) และลำพึง พ่วงบางโพ (2536) ศึกษาการตัดสินใจแสวงหาสารสนเทศของนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาใช้การแสวงหาสารสนเทศโดยการค้นหาด้วยตนเอง

2. ปัญหาการใช้สารสนเทศ

จากการศึกษารายละเอียดที่มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยสอดคล้องและสัมพันธ์กับสภาพการณ์ของงานวิจัยแต่ละรายการ ผู้วิจัยได้สรุปปัญหาของการใช้สารสนเทศ ดังนี้

2.1 ด้านแหล่งสารสนเทศ พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่มีปัญหาในการเข้าถึงสารสนเทศเพื่อนำไปใช้ประโยชน์และให้ตรงกับความต้องการซึ่งเป็นปัญหาที่ก่อให้เกิดอุปสรรคและข้อจำกัดในการใช้สารสนเทศ การศึกษาเกี่ยวกับปัญหาแหล่งสารสนเทศมีผู้ทำการศึกษาและปราชญ์ผลดังนี้ มนต์ สายเสมา (2530) และ ผ่องพรรณ แยมแจไข (2536) ศึกษาปัญหาการใช้สารสนเทศของนักศึกษา ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาไม่ทราบวิธีการค้นหาข้อมูล

2.2 ด้านการใช้เครื่องมือช่วยค้นหาสารสนเทศ พบว่า ผู้ใช้ส่วนใหญ่ไม่ทราบวิธีการใช้เครื่องมือช่วยค้นหาเครื่องมือช่วยค้นหาไม่เพียงพอ (กฤติกา จิวาลักษณ์ และ พรทิพย์ สุวันจารัตน์, 2540 ; จุฑารัตน์ ศรารณะวงศ์ และ ประสงค์ ต่อโชติ, 2542 ; ขนิษฐา พละการ, 2544) สอดคล้องกับงานวิจัยของอมรรัตน์ เชาวลิต (2541) อุไรวรรณ พะมณี (2535) พบว่า อุปกรณ์เครื่องมือสำหรับใช้สืบค้น คือ เครื่อง

คอมพิวเตอร์มีจำนวนไม่เพียงพอต่อความต้องการของผู้ใช้ รวมทั้งยังขาดเทคโนโลยีที่มีความทันสมัยและมีประสิทธิภาพ เช่น การใช้บาร์โค้ด

2.3 ด้านทรัพยากรสารสนเทศ ผู้ใช้ระบุปัญหาว่าวัสดุสารสนเทศที่เป็นวิทยานิพนธ์มีน้อยไม่พอใช้และไม่อนุญาตให้ยืมออกนอกห้องสมุดและที่มีอยู่ก็ไม่เพียงพอและไม่ทันสมัย (ผ่องพรรณ แยมแจไข, 2536 ; สัมพันธ์ เข็นสำราญ, สุนิสา จุยม่วง และ สิริรัตน์ สัมพันธ์ยุทธ, 2540) สอดคล้องกับงานวิจัยของ วันทณีย์ ณ พัทลุง (2542) ศึกษาเรื่องแหล่งสารสนเทศในการศึกษาค้นคว้าความต้องการการบริการและปัญหาอุปสรรคในการใช้บริการสารสนเทศจากห้องสมุด พบว่า วัสดุสารสนเทศในสาขาที่ต้องการมีน้อย เช่นเดียวกับงานวิจัยของ ลำพิ่ง พ่วงบางโพ (2536) ศึกษาความต้องการและการใช้สารสนเทศของนักศึกษา พบว่า สารสนเทศที่ได้รับล่าสมัย

3. ความต้องการเกี่ยวกับบริการสารสนเทศ

ความต้องการทั่วไปที่เกี่ยวกับบริการสารสนเทศ พบว่า ส่วนใหญ่เป็นการศึกษาถึงความต้องการที่จะให้สถาบันที่บริการสารสนเทศเพิ่มการบริการในรูปแบบต่างๆ ตามความต้องการของนักศึกษา ผลการวิจัย พบว่า ความต้องการของนักศึกษาประกอบด้วยประเด็นต่างๆ ดังนี้

3.1 ความต้องการด้านการบริการสารสนเทศเพื่อการใช้ พบว่า ผู้ใช้ส่วนใหญ่ต้องการให้ห้องสมุดขยายเวลาการให้บริการเพิ่มมากขึ้น ขยายระยะเวลาในการให้ยืม และเวลาเปิดทำการ (สาคร บุญดาว, 2542 ; ปิยวรรณ ทิพวงศ์, 2535 ; อุไรวรรณ พะมณี, 2535 ; วรรณิพา ธิพัฒนา, 2532) นอกจากนี้งานวิจัยของ พิทักษ์ พรหมสถิตย์ (2545) ศึกษาปัญหาการจัดการห้องสมุดของสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล พบว่า ต้องการให้ห้องสมุดมีบริการถ่ายเอกสาร มีการแนะนำการใช้ห้องสมุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ ผ่องพรรณ แยมแจไข (2536) พบว่า ต้องการให้ห้องสมุดปรับปรุงบริการถ่ายเอกสารมากที่สุด รวมถึงผลการวิจัยของ กฤติกา จิวาลักษณ์ และพรทิพย์ สุวันทรัตน์ (2540) ศึกษาการใช้บริการห้องสมุดและสื่อการศึกษาของศูนย์วิทยบริการ พบว่า นักศึกษาต้องการให้บริการแนะนำการเขียนบรรณานุกรมและบริการยืมคืนสื่อการศึกษาทางไปรษณีย์ นอกจากนี้งานวิจัยของวันทณีย์ ณ พัทลุง (2542) ศึกษาแหล่งสารสนเทศในการศึกษาค้นคว้า ความต้องการการบริการและปัญหาอุปสรรคในการใช้ในอนาคต คือ บริการด้านแจ้งข่าวสารเกี่ยวกับหัวข้อวิทยานิพนธ์ที่ได้ผ่านการพิจารณาจากมหาวิทยาลัยต่างๆ บริการรวบรวมรายชื่อสารสนเทศที่จำเป็นในการทำวิทยานิพนธ์ บริการแปลสารสนเทศทางวิชาการ บริการส่งหนังสือสารบัญวิชาการ

3.2 ความต้องการด้านการใช้เครื่องมือช่วยค้นสารสนเทศ จุฑารัตน์ สรวณะวงศ์ และ ประสงค์ ต่อโชติ (2542) ศึกษาสภาพและปัญหาการแสวงหาสารสนเทศในกระบวนการสำรวจวรรณกรรมเพื่อการเขียนวิทยานิพนธ์ พบว่า ผู้ใช้ส่วนใหญ่ต้องการให้ห้องสมุดเพิ่มจำนวนเครื่องมือช่วยค้นที่เป็นอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ โดยต้องการให้กระจายไปตามชั้นและคณะต่างๆ อย่างทั่วถึง นอกจากนี้ยังพบว่า

นักศึกษาต้องการให้ห้องสมุดจัดทำคู่มือแนะนำการใช้ห้องสมุดและคู่มือการใช้เครื่องมือช่วยค้นสารสนเทศที่ยากแก่การใช้ (ประภารัตน์ นววิภาพันธุ์, 2540)

นอกจากประเด็นที่ได้จากผลการวิจัยดังกล่าวมาแล้วข้างต้น ผู้วิจัยยังพบว่า ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา คือ ลักษณะเฉพาะบุคคล ได้แก่ เพศ สาขาวิชาที่ศึกษา สถานภาพการทำวิทยานิพนธ์ ภูมิลำเนาของนักศึกษา คณะที่ศึกษา ขั้นตอนการทำวิทยานิพนธ์ ประสบการณ์เรียนรู้เกี่ยวกับการใช้ห้องสมุด (จุฬารัตน์ สรวาณะวงศ์ และ ประสงค์ ต่อโชติ, 2542 ; กิ่งทอง ศิริมงคล, 2531 ; ทิพย์วัลย์ อ่อนใจงาม, 2546 ; กอบกุล สุวลักษณ์, 2547) โดยใช้วิธีวิจัยที่เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถาม (ภาวนา พุ่มไสว, 2547 ; จุฬารัตน์ สรวาณะวงศ์ และ ประสงค์ ต่อโชติ, 2542 ; กอบกุล สุวลักษณ์, 2547 ; กิ่งทอง ศิริมงคล, 2531) ส่วนสถิติที่ใช้ในการวิจัยเป็นสถิติขั้นพื้นฐาน ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (ระเบียบ สุภวิโร, 2537 ; พิทักษ์ พรหมสถิตย์, 2545 ; ขนิษฐา พละการ, 2544 ; วิไล นवलแสง, 2532 ; ภาวนา พุ่มไสว, 2547 ; กิ่งทอง ศิริมงคล, 2531 ; ทิพย์วัลย์ อ่อนใจงาม, 2546) ซึ่งทุกประเด็นที่ผู้วิจัยได้กล่าวมาแล้วข้างต้นสามารถใช้เป็นแนวทางในการวิจัยครั้งนี้ได้ต่อไป

3.2 งานวิจัยในต่างประเทศ

จากการศึกษางานวิจัยในต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการใช้สารสนเทศ ปัญหาในการใช้สารสนเทศและความต้องการเกี่ยวกับบริการสารสนเทศ พบว่า ผลการวิจัยมีความสอดคล้องกับงานวิจัยภายในประเทศ ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้แยกประเด็นต่างๆ เพื่อเป็นแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้ ดังนี้

1. สภาพการใช้สารสนเทศ

จากการศึกษางานวิจัย พบว่า ผู้ใช้ส่วนใหญ่มีสภาพการใช้สารสนเทศเพื่ออ่านรายวิชาต่างๆ ที่อาจารย์ผู้สอนกำหนดและใช้เพื่อประกอบการสัมมนา (Blackie, 1981) สอดคล้องกับงานวิจัยของ Day (1983) และ Dunn (1986) ที่พบว่า นักศึกษาใช้สารสนเทศเพื่อทำรายงานประกอบการเรียนมากที่สุด รองลงมาคือใช้เพื่อการสัมมนา นอกจากนี้ยังพบว่า นักศึกษาใช้สารสนเทศเพื่อทำการวิจัย เพื่อประกอบการอ่านเอกสารที่ผู้สอนกำหนดเพื่อการทำวิทยานิพนธ์ (Campton, 1989 : Abstracts ; Fidzani, 1998 : Abstracts)

1.1 ด้านแหล่งสารสนเทศ เพื่อให้ได้สารสนเทศที่ต้องการจากผลการวิจัย พบว่า นักศึกษาใช้การสืบค้นสารสนเทศระบบออนไลน์และค้นหาข้อมูลจากซีดีรอมภายในสถาบัน โดยใช้เครื่องมือช่วยค้นประเภทบรรณานุกรมและสาระสังเขปที่เป็นรูปเล่ม (Campton, 1989 ; Straw, 1993) แตกต่างจากงานวิจัยของ Macauley (1997) ที่พบว่า นักศึกษาใช้ห้องสมุดในสถาบันที่ศึกษาอยู่และในสถาบันอื่นๆ

ด้วย นอกจากนี้ Stasch (1995) พบว่า บรรณารักษ์เป็นผู้ที่จะช่วยให้นักศึกษาทางไกลสามารถค้นหาสารสนเทศได้ตามต้องการ

1.2 ด้านทรัพยากรสารสนเทศ พบว่า ส่วนใหญ่นักศึกษานิยมใช้สารสนเทศประเภทสิ่งพิมพ์ เช่น หนังสือ วารสารและตำราวิชาการ เพื่อการค้นคว้าในการทำวิทยานิพนธ์ (Campton, 1989) สอดคล้องกับงานวิจัยของ Fidzani (1998) ที่พบว่า วารสารและหนังสือเป็นแหล่งสารสนเทศที่ได้รับความนิยมมากที่สุดสำหรับการเรียนและการทำวิจัย รวมทั้งนอกจากนี้ยังพบว่าสารสนเทศที่นักศึกษาปริญญาเอกใช้ในการทำวิทยานิพนธ์เป็นวัสดุสิ่งพิมพ์ ทั้งหนังสือ ตำรา หนังสืออ้างอิง และสิ่งพิมพ์ต่อเนื่องในปริมาณเท่าๆกัน (Kuhthau, 1988 ; Subralmanyam, 1983) เช่นเดียวกับงานวิจัยของ Rzasz and Moriarty (1970 : 403-409 อ้างถึงใน กอบกุล สุวลักษณ์, 2547 : 28) พบว่า นักศึกษาใช้หนังสืออ้างอิง วารสารวิชาการ และทั่วไปและหนังสือสำรองตามลำดับ

2. ปัญหาในการใช้สารสนเทศของนักศึกษา

สามารถสรุปประเด็นเพื่อเป็นแนวคิดในการวิจัยได้ดังนี้

2.1 ปัญหาในด้านแหล่งสารสนเทศ พบว่า นักศึกษาไม่เข้าใจเกี่ยวกับข้อมูลที่ปรากฏในรายการบรรณานุกรมในระบบออนไลน์และรายการในครรชนวารสาร ขาดความรู้เกี่ยวกับการเลือกแหล่งสารสนเทศ ไม่มีทักษะในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ จากผลการวิจัยของ Kunkel, Weaver และ Cook (1996 : 430-434) นอกจากนี้ยังพบว่าคำแนะนำในการใช้ทรัพยากรห้องสมุดและบริการของห้องสมุดมีความจำเป็นที่จะช่วยให้นักศึกษาค้นพบสารสนเทศที่ต้องการ จากผลการวิจัยของ Fidzani (1998 : Abstracts)

2.2 ปัญหาในด้านทรัพยากรสารสนเทศ มีผู้ทำการศึกษาและปรากฏผลดังนี้ Simon (1995 : Abstracts) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับความสำเร็จและความล้มเหลวในการสืบค้นสารสนเทศ ผลการวิจัยพบว่า ไม่มีทรัพยากรสารสนเทศที่ต้องการในห้องสมุด

3. ความต้องการเกี่ยวกับบริการสารสนเทศ

นักศึกษาต้องการให้ห้องสมุดจัดหาสารสนเทศมาให้บริการภายในห้องสมุดมากกว่าการใช้บริการยืมระหว่างห้องสมุดหรือบริการอื่นๆ จากผลการวิจัยของ Campton (1989 : Abstracts) นอกจากนี้ยังพบว่า นักศึกษาต้องการให้ห้องสมุดจัดให้มีการฝึกอบรมเกี่ยวกับการรู้สารสนเทศ จากผลการวิจัยของ Simon (1995 : Abstracts) และงานวิจัยของ Kunkel, Weaver และ Cook (1996 : 430-434) พบว่า นักศึกษาต้องการให้ห้องสมุดจัดบรรณารักษ์บริการช่วยสอนให้นักศึกษามีความสามารถในการใช้เครื่องมือช่วยค้นหาสารสนเทศประเภทต่างๆ รู้จักวิธีการเลือกใช้สารสนเทศและให้มีความรู้เกี่ยวกับแหล่ง

สารสนเทศประเภทอิเล็กทรอนิกส์และวิธีการสืบค้นจากแหล่งสารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ และยังพบว่า นักศึกษาต้องการให้ห้องสมุดบริการการสอนการใช้ห้องสมุดเพราะมีความจำเป็นสำหรับนักศึกษา (Fidzani, 1998 : Abstracts)

จากการรวบรวมและศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งภายในประเทศและต่างประเทศเกี่ยวกับการใช้ ปัญหาและอุปสรรค ตลอดจนความต้องการเกี่ยวกับบริการสารสนเทศ ผู้วิจัยพบว่าในการทำการวิจัยที่ผ่านมาเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ โดยมีวิธีการวัดตัวแปรในแต่ละตัวเพื่อให้ทราบถึงปัจจัยบางประการที่เกี่ยวข้องกับ “การใช้สารสนเทศ” ดังนั้นในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงได้แนวคิดในการเลือกตัวแปรสำคัญที่มีผลต่อการใช้สารสนเทศเพื่อการทำสารนิพนธ์ของนักศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเชิงทฤษฎี การใช้สารสนเทศของ Wilson (1999) อันได้แก่ คุณลักษณะเฉพาะด้านบุคคล ได้แก่ เพศ สาขาวิชาที่ศึกษา และคุณลักษณะเฉพาะด้านสังคม ได้แก่ ประสบการณ์การเรียนรู้เกี่ยวกับการใช้ห้องสมุด และประสบการณ์การแสวงหาสารสนเทศ ซึ่งผู้วิจัยได้ระบุเหตุผลของการเลือกใช้ตัวแปรดังกล่าวแล้วใน ส่วนของกรอบแนวคิดในการวิจัยข้างต้น นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ทราบถึงปัญหาและอุปสรรค ตลอดจนความต้องการเกี่ยวกับบริการสารสนเทศของนักศึกษา ซึ่งผู้วิจัยสามารถใช้เป็นแนวคิดเพื่อการปรับปรุง และพัฒนาบริการต่างๆ ของสำนักวิทยบริการให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น